

О. О. Пузирний

асп.

науковий керівник: д.ю.н., проф. О. І. Миколенко

ОСОБЛИВОСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ АДВОКАТОМ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Україна, як демократична та правова держава, визнає, що найвищою соціальною цінністю є особистість, включаючи її життя і здоров'я, гідність, честь, недоторканність та безпеку [1, ст. 3]. Діяльність держави формується відповідно до принципів прав і свобод людини, а їх гарантії визначають структуру та орієнтацію відповідальності перед громадянами.

Згідно з Конституцією України, держава зобов'язана головним чином здійснювати та гарантувати права і свободи людини. Для реалізації цього завдання в країні діють різноманітні інституції, більшість з яких є важливою складовою механізму держави. Проте, окрім серед цих інститутів, хоча й виконують функції щодо захисту

та гарантування прав та свобод громадян, не мають державного характеру. Замість цього вони представляють собою результат розвитку громадянського суспільства, віддзеркалюючи важливу роль громадян у формуванні та забезпеченні правових норм.

Одним із таких інститутів є адвокатура, яка відповідно до діючого Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом [4, ст. 2].

Нормативно-правові акти, які регулюють адміністративно-процесуальний статус адвоката в Україні, головним чином включають у себе положення, визначені в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Кодексі адміністративного судочинства України. Ці правові акти надають основні принципи та визначають роль адвокатів у контексті адміністративно-правових процедур.

Визначення правового статусу адвоката та його участь у справах адміністративного характеру переважно відзначені в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який ставить адвоката в роль невід'ємного учасника правосуддя.

Відповідно до ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення [4, ст. 1].

Оскільки в адміністративному процесі відсутні такі поняття, як «підозрюваний», «обвинувачений», «підсудний», «засуджений», «виправданий», і «особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру», можна зазначити, що ці категорії термінів не застосовуються в рамках адміністративного процесу в Україні.

З урахуванням викладеного, відзначимо, що термін «захисник» не застосовується в адміністративному процесі. У контексті адміністративного права України, що визначає порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, особа, яка виступає в інтересах порушника адміністративного закону, може визначатися терміном «представник» або «уповноважена особа». На відміну від кримінального процесу, де до сторін віднесено «захисника» [2, ст. 1], як особу, що здійснює захист прав та інтересів обвинуваченого, в адміністративному процесі використовується термінологія, яка відображає специфіку цього виду справ.

Однак, неможливо не погодитись з думкою В. Полуховича, який зазначає, що адміністративно-правовий захист законних прав, свобод та інтересів особи і громадянина являє собою сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими на те органами (посадовими особами), а також особами та громадянами відповідних процесуальних дій, які спрямовані на припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян; ліквідацію будь-яких перешкод, що виникають при їх здійсненні; визнання або підтвердження, поновлення та примусове виконання прав, невиконаних або неналежним чином виконаних обов'язків з притягненням винної особи до відповідальності [3, с. 42].

З урахуванням викладеного можна дійти висновку, що адміністративно-правовий захист є комплексом правових та процесуальних методів, що визначаються законодавством та спрямовані на відновлення порушених прав особи. Цей механізм включає в себе різноманітні прийоми та дії, які забезпечують справедливість та відновлюють юридичні інтереси сторін відповідно до чинного законодавства.

В контексті даних правовідносин можна говорити, що адвокат, як законний представник особи, на рівних правах також здійснює такий захист, а тому, по суті являється захисником, що передбачає відстоювання та захист прав, інтересів, і гідності клієнта.

В ході своєї професійної діяльності адвокат використовує свої юридичні знання та високий рівень професіоналізму для результативного захисту інтересів свого клієнта перед органами влади або в судах адміністративної юрисдикції. Адвокат взаємодіє з органами влади, враховуючи принципи справедливості

та обґрунтованості, і сприяє створенню ефективної системи прийняття рішень. Це означає, що адвокат бере активну участь у формуванні процесу прийняття рішень та забезпеченні його відповідності основам правової держави.

Адвокат допомагає в забезпеченні справедливості і реалізації принципів правової держави, активно взаємодіючи з органами влади, і робить це на користь свого клієнта, забезпечуючи йому максимальний рівень захисту у рамках адміністративного процесу. Такий підхід підкреслює важливість адвоката як ключового учасника в системі правового захисту громадянських прав у контексті адміністративного права.

На нашу думку, з метою детального аналізу питання того, ким саме є адвокат в адміністративному процесі, варто біль детально зосередитись на спільних та відмінних рисах даних понять.

Обидві ці функції взаємодіють із системою органів влади та судових установ для забезпечення законності та справедливості. Далі розглянемо спільні риси представництва та захисту адвоката в адміністративному процесі.

Правовий захист: як представник та захисник інтересів клієнта, адвокат має за основну мету правовий захист його прав та свобод у рамках адміністративного процесу.

Взаємодія з органами влади: в обох випадках адвокат взаємодіє з органами влади з метою досягнення справедливого та обґрунтованого рішення, відповідного закону та принципам правової держави.

Комплексний підхід: в адміністративному процесі адвокат може використовувати як елементи представництва (формальна участь від імені клієнта), так і функції захисту (активна діяльність для забезпечення захисту прав та інтересів).

Вивчення відмінних рис представництва та захисту адвоката в адміністративному процесі є важливим, оскільки ці функції, хоча і мають спільні аспекти, відрізняються в підходах та стратегіях. Розуміння цих відмінностей сприяє більш ефективному вирішенню поставленого питання.

Форма виступу: представництво передбачає формальне представлення інтересів особи адвокатом в адміністративному процесі, в той час як захист може включати активну роль адвоката в забезпеченні правового захисту, використовуючи різноманітні засоби та аргументи.

Активність в процесі: представництво може бути менш активним та обмежуватися виключно формальним представленням інтересів, тоді як захист може передбачати широкий спектр дій для активного захисту прав та інтересів.

Взаємодія з клієнтом: у контексті представництва, адвокат діє від імені та на користь клієнта, виконуючи вказівки останнього. У випадку захисту, адвокат може активно консультувати та приймати рішення для забезпечення максимального захисту клієнта.

Специфіка задач: представництво та захист можуть відрізнятися за характером вирішення завдань. У випадку представництва, основною метою може бути ефективне представлення інтересів клієнта в рамках правового процесу. У випадку захисту, акцент може бути зроблений на виявленні та вирішенні правових питань, які можуть стати загрозою для клієнта, навіть якщо це вимагає активних кроків за межами судового процесу.

Рівень самостійності: представництво може включати в себе виконання конкретних інструкцій клієнта без значних рішень адвоката, тоді як захист може передбачати більшу самостійність в прийнятті рішень. Адвокат, що захищає інтереси, може приймати активніше участь у визначенні стратегії захисту та виборі правових засобів та аргументів.

Застосування правових засобів: у випадку представництва адвокат може обмежитися лише формальним застосуванням закону та правових норм, в той час як захист може включати творче використання правових засобів, вигадливі стратегії та використання різноманітних юридичних аргументів для досягнення максимального захисту клієнта.

Сфера впливу: представництво може бути орієнтоване лише на певний аспект адміністративного процесу, тоді як захист може включати більший об'єм охоплення та захист широкого спектру прав та інтересів особи в усіх аспектах її відносин з державними органами чи установами.

Отже, на нашу думку, в адміністративному процесі адвокат виконує подвійну роль, забезпечуючи представництво та захист інтересів особи. Представництво орієнтоване на формальність та виконання процесуальних дій перед органами влади чи судом. Захист, навпаки, акцентує увагу на ефективному захисті прав

та свобод особи від неправомірних дій та обмежень. Ці дві функції, хоча і мають спільні риси, відрізняються обсягом та характером дій, які адвокат може вжити.

Здійснення адвокатської діяльності в адміністративному процесі дозволяє забезпечити повагу до прав особи та гарантує її справедливий статус перед органами влади. Розрізнення між представництвом та захистом визначається конкретними потребами клієнта та специфікою правового питання, що вирішується. Такий підхід до визначення даних понять адвоката є важливим для забезпечення повного та ефективного захисту інтересів особи в адміністративних правовідносинах.

Розрізнення понять «представництво» та «захист» у сфері адвокатської діяльності в адміністративному процесі має важливе значення для науки та практики юридичної діяльності з кількох ключових причин:

По-перше: розрізнення між цими двома поняттями дозволяє точно визначити обов'язки адвоката в конкретних юридичних ситуаціях. Це створює чітку картину того, коли адвокат виступає як представник, а коли він вживає заходів для активного захисту інтересів клієнта.

По-друге: розуміння відмінностей між представництвом та захистом дозволяє адвокатам розробляти більш ефективні стратегії захисту в кожному конкретному випадку. Це важливо для забезпечення максимального захисту прав та інтересів клієнта.

По-третє: для вивчення та підготовки нових поколінь адвокатів важливо, щоб юридичні навчальні програми та практична підготовка включали розгляд цих понять окремо. Це дозволяє юристам вдосконалювати свої навички та ефективніше використовувати їх в професійній діяльності.

По-четверте: розрізнення між представництвом та захистом також дозволяє адвокатам оптимально використовувати свої ресурси, концентруючи їх на конкретних завданнях та аспектах діяльності, що відповідають визначеним обов'язкам.

Узагальнюючи, вивчення цих понять допомагає створити чіткі рамки для професійної діяльності адвокатів, сприяє більш ефективному використанню їхніх юридичних навичок та ресурсів, а також сприяє вдосконаленню підготовки майбутніх фахівців у сфері юриспруденції.

Враховуючи важливість чіткості термінології в законодавстві, пропонуємо введення поняття «захисник» в Кодекс адміністративного судочинства України оскільки даний крок може бути доцільним для вдосконалення правової системи.

Введення поняття «захисник» в Кодекс адміністративного судочинства України є важливим кроком для удосконалення правової системи та забезпечення чіткості та ефективності у розгляді адміністративних справ. Зазначене визначення «захисника» в контексті адміністративного права має на меті забезпечити високий рівень кваліфікації та повноважень осіб чи юридичних осіб, які займаються представництвом та захистом інтересів у справах даної категорії.

Захисник може бути визначений як особа, яка має відповідну кваліфікацію (адвокат) та повноваження для ефективного представництва сторін у справах адміністративного характеру перед судом. Він відповідає за захист прав та інтересів учасників адміністративних процедур а також покликаний забезпечувати їхню результативну участь у судовому процесі.

Це визначення не лише враховує потреби осіб, які стають учасниками адміністративних процедур, але й сприяє уникненню непорозумінь та невизначеностей щодо ролі та функцій захисників прав у даному контексті. Такий підхід сприяє чіткій легітимації та регулюванню діяльності захисників, що є важливим для підвищення довіри до судової системи та забезпечення справедливості у розгляді адміністративних справ.

Такий підхід сприятиме не тільки вдосконаленню законодавства, але й забезпечить більш ефективний захист прав та інтересів учасників адміністративних процедур у судових інстанціях.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. No 30. Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 30.10.2023).
3. Полухович В. Адміністративно-правовий захист особи у відносинах з органами державної влади. *Право України*. 2003. № 5. С. 41–46.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 року. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 31.10.2023)